

СИСТЕМА ГРОМАДЯНСЬКО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ

О.Л. Позднякова

Україна, м. Запоріжжя, комунальний заклад «Хортицький національний навчально-реабілітаційний багатопрофільний центр» Запорізької обласної ради

В умовах сьогодення проблема громадянсько-патріотичного виховання в Україні набуває особливої актуальності. Перед сучасною школою постає важливе завдання – формування громадянина-патріота, здатного розбудувати суверенну Україну, життєво компетентної особистості з високим рівнем інтелектуального і духовного розвитку. Як зазначено у Концепції громадянського виховання особистості, в умовах розвитку української державності саме громадянське виховання «покликане виховувати особистість чутливою до свого оточення, долучити її до суспільного життя, в якому права людини виступають визначальними» [3]. Концепція національно-патріотичного виховання молоді головною домінантою визначає формування в особистості ціннісного ставлення до навколишньої дійсності та самої себе, активної за формою та моральної за змістом життєвої позиції [4].

Проблема громадянсько-патріотичного виховання завжди привертала до себе увагу філософів, педагогів і психологів. Видатні українські діячі В. Антонович, М. Драгоманов, С. Русова, І. Огієнко, Г. Ващенко, Б. Грінченко, М. Грушевський, В. Сухомлинський особливу увагу зосереджували на змісті громадянського виховання дітей в школі та його національних ознаках. Аналізу педагогічних засад громадянської освіти та виховання присвячені дослідження Н. Дерев'янка, Ю. Завалевського, О. Киричук, Н. Косаревої, В. Кузя, Т. Мальцевої, В. Оржехівського, А. Розенберга, І. Тараненко, О. Сухомлинської, К. Чорної та ін. П. Кендзьором розроблено організаційно-педагогічні умови комплексної реалізації інноваційних форм громадянського виховання, досліджено найбільш продуктивні педагогічні технології громадянського виховання, обґрунтовано методику діагностування впливу інноваційних форм виховання на розвиток громадянських компетентностей старшокласників [2]. Л. Рехтета визначила психолого-педагогічні умови ефективного здійснення громадянського виховання учнів 5-9 класів, розглянула принципи, організаційні форми і методи відповідної позаурочної діяльності [5].

Проте недостатньо дослідженими залишаються можливості системного здійснення громадсько-патріотичного виховання школярів з обмеженими можливостями здоров'я в умовах навчально-реабілітаційного центру. Оскільки більшості дітей цієї категорії складніше відвідувати позашкільні навчальні заклади, на навчально-реабілітаційні центри покладається додаткова відповідальність за якість і різноманітність форм громадсько-патріотичного виховання. Науково апробованим і суспільно визнаним зразком системного здійснення цієї багатопланової роботи є досвід Хортицького національного навчально-реабілітаційного багатопрофільного центру. Той факт, що заклад розташований на славетному острові Хортиця, зумовлює не тільки широкі можливості для громадсько-патріотичного виховання учнів, але й накладає додаткову відповідальність на педагогічний колектив, від якого залежить, що візьмуть діти з минулого – «вогонь чи попіл» (Ж. Жорес). Враховуючи це, зміст громадянського виховання учнів Хортицького центру включає в себе взаємопов'язану діяльність педагогів і вихованців, спрямовану на засвоєння системи громадянських знань, розвиток громадянських почуттів: любові до Батьківщини, активної життєдіяльності на користь Вітчизни, шанобливого ставлення до традицій та звичаїв українського народу, історичних пам'яток, прагнення до зміцнення гідності своєї держави, потреби зробити свій внесок у долю Батьківщини, готовності її захищати.

Громадсько-патріотичне виховання організоване на системних засадах і охоплює всі ключові компоненти соціально-педагогічної системи. Навчальна підсистема забезпечує виконання Державного стандарту початкової загальної освіти і Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, які передбачають формування в учнів громадянської компетентності в ході реалізації освітньої галузі «Суспільствознавство». Окрім цього, в позаурочний час вчителі проводять екскурсії до музею історії запорізького козацтва, історико-культурного комплексу «Запорізька Січ», музею під відкритим небом «Скіфський стан» та Запорізького обласного краєзнавчого музею. Це сприяє вихованню любові і дбайливого ставлення до рідної землі, її історії, поваги до народних традицій і звичаїв, фольклору.

Виховна підсистема успішно виконує пріоритетне завдання громадсько-патріотичного виховання завдяки розробці та впровадженню педагогами Хортицького центру цільової виховної програми «Я – громадянин України» для учнів молодшого, середнього та старшого шкільного віку. Програма спрямована на формування ціннісного ставлення до суспільства та держави дітей на засадах компетентнісно спрямованої педагогіки життєтворчості і складається з 6 модулів: «Правова абетка»,

«Історія рідного краю», «Культура і традиції українців», «Ми – українці!», «Культура і традиції інших народів» та «Мова калинова». Впровадження програми сприяє формуванню у вихованців патріотизму, національної самосвідомості, правосвідомості; розвитку поваги та толерантного ставлення до прав людини, мови, вірувань представників інших народів; вихованню любові до національної культури. Зміст програми включає різноманітні форми: уроки громадянськості, бесіди, ігри, круглі столи, конкурсні програми, тематичні читання, виховні години, казкові подорожі громадянського спрямування, проекти тощо. Так, в рамках впровадження виховної програми були реалізовані дослідницькі проекти «Стежками запорізької слави», «Україна понад усе» та «Патріотизм в історії Запоріжжя». Участь дітей у проектній роботі сприяла формуванню громадянина, здатного до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі культурного потенціалу особистості.

Особливо цікаво проходять щорічні патріотичні заходи: історико-патріотична естафета «Нащадки козацької волі – творці майбутнього великої держави», «Конкурс вишиванок», конкурс малюнків на асфальті «З Україною в серці», творчий вечір «Без верби і калини нема України» та інші. У закладі постійно діють виставки «Слава запорізького краю», «Ми – гордість твоя, Україно!», «Україна – єдина країна», на яких представлена різна бібліографічна інформація, спрямована на пізнання рідної землі.

Широкі можливості для якісної організації громадсько-патріотичного виховання школярів надає такий компонент виховної підсистеми закладу, як дитячий реабілітаційний театр «Інклюзив», що має почесне звання «Народний художній колектив». Учасники театру готують вистави, лейтмотивом яких є повага до багатостраждальної історії України, увага до актуальних подій у державі, віра в її розквіт у майбутньому. Протягом останніх 10 років на сцені театру були блискуче поставлені такі вистави, як «Скіфський степ» (2004 р.), «Легенди рідного краю» (2005 р.), «Хортицька колиска» (2006 р.), «Казки минулого століття» (2007 р.), «Відродження до творчого буття» за мотивами творчості Т.Г. Шевченка та Лесі Українки (2008 р.), «Розповідь вишиванки» (2009 р.), «Народження ремесел» за автобіографічними нарисами майстринь Петриківського розпису (2010 р.), «З Україною в серці» до 20-річчя Дня незалежності (2011 р.), «Перлини Запорізького краю», «Нащадки козацької слави» (2012 р.), «Чарівне стрітіння» на основі традицій та обрядів українських народних календарних свят (2013 р.), «Казкове намисто» за мотивами українських народних казок, «Ми діти твої, Україно!» до 200-річчя з дня народження Т.Г. Шевченка (2014 р.).

Не тільки масштабні театралізовані постановки, але й кожен виховний захід утверджує ідею розвитку української державності та почуття любові до Батьківщини. Такі традиційні шкільні свята, як День знань, День вчителя, Свято останнього дзвоника прикрашає вокальне виконання улюблених українських пісень, як народних, так і сучасних: «Перлина Україна», «Україна», «Родина», «Я син України», «Українці всіх країн, єднаймося!» та ін. Пам'ятаючи, що успіх виховання залежить від поведінки вихователя, педагоги Хортицького центру щодня подають учням життєво необхідний приклад: приходять на роботу у вишуканих вишиванках, приділяють велику увагу естетизації кабінетів у національній стилістиці, беруть активну участь у суспільних заходах, які утверджують славу України.

Література:

1. Гладких В. В. Гражданско-патриотическое воспитание молодежи в поликультурной среде вуза: системно-деятельностный подход : автореф. дисс. на соискание ученой степени доктора пед. наук : спец. 13.00.05 – «Теория, методика и организация социально-культурной деятельности» / В. В. Гладких. – Тамбов, 2011. – 20 с.
2. Кендзьор П. І. Інноваційні форми організації громадського виховання старшокласників у позакласній роботі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 – «Теорія і методика виховання» / П. І. Кендзьор. – К., 2004. – 26 с.
3. Концепція громадянського виховання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://oleksievska-zos.at.ua/index/konceptija_gromadjanskogo_vikhovannja/0-166.
4. Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/legislation/other/5397>.
5. Рехтета Л. О. Громадянське виховання учнів основної школи в позаурочній діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 – «Теорія і методика виховання» / Л. О. Рехтета. – К., 2003. – 27 с.